

Boken:

GUD OCH DET OMEDVETNA - PSYKOTERAPI OCH RELIGION

Av Viktor Frankl

Natur och Kultur, 2000 (1948)

Existensanalys: Analys med sikte på **ansvarigheten**. Ansvarskänsla. Existensen är en tillvaro med ansvar. I psykoanalysen är det ju det driftmässiga som ska göras medvetet – i existensanalysen är det det andliga som blir medvetet. I existensanalysen handlar det om det mänskliga varat som något som inte styrs av drifter utan som något ansvarigt, just om – den andliga! – existensen.

Vad det **omedvetna** omfattar? Det omedvetna rymmer inte bara driftsmaterial utan också andligt material. Logoterapin har sin utgångspunkt i det andliga. Psykoanalysen kallar det omedvetna för bortträngning. Något omedvetet blir medvetet då en bortträngning upphör.

Helheten är en kroppslig-själslig-andlig helhet.

Maria von Ebner-Eschenbach: "Var din viljas herre och ditt **samvetes** tjänare." Jag uppfattar samvetet som ett fenomen som överskrider, transcenderar, min egen existens och jag därmed förstår min existens i transcendensperspektiv. Mitt samvete är alltså något mer än mitt jag, ett språkrör för något annat. Människan förnimmer denna röst – det transcendentas röst. Som min viljas herre är jag skapare – som mitt samvetes tjänare är jag en skapad varelse. Så långt går ju människans av Gud givna frihet, att hon också har möjlighet att säga nej, avgöra sig mot sin skapare och förneka Gud. Psykoanalysen gjorde försöket att förklara samvetet ur driftslivet och återföra det till detta.

Den **omedvetna religiositeten** skulle betyda att vi alltid omedvetet stäver efter Gud, att vi alltså redan har ett om också omedvetet förhållande med Gud. (Freud säger: "Religionen är den allmänmänskliga tvångsneurosen.")

Den troende läkaren (här, psykoanalytikern) måste hysa det största intresse för att religiositeten kommer till ett spontant genombrott. Det finns en latent religiositet också hos den manifest irreligiösa människan. All äkta religion måste vara spontan.

Tvångsneurotikerns (skrupulös noggrannhet med sitt överkänsliga samvete) hybris är att han vill sätta sig över sin egenskap av skapad varelse.

Logoterapin kan inte ersätta övrig psykoterapi utan endast komplettera den. Psykoterapiens mål är själslig hälsa. Religionens mål däremot är själens frälsning. Tryggheten och förankringen finns i det transcendentas, det absoluta. Lika litet som djuret kan förstå människan, lika litet kan människan ha inblick i den högre världen,... Gud.

I realiteten går människans existens alltid utöver sig själv, pekar alltid på en mening. I logoterapin talar man om en "**vilja till mening**". Kort sagt är människans tro på mening en transcendental kategori i Kants bemärkelse. Till och med självmördaren

tror på en mening. Att vara religiös betydde för Albert Einstein att ställa frågan om meningen med livet.

Den religiösa tron är sist och slutligen en **tro på övermeningen**, på den yttersta meningen. Vi går inte i riktning mot en universell religion utan i stället mot en personlig religiositet, från vilken var och en kommer att hämta sitt eget högst personliga språk då han vänder sig till Gud. Det finns ju en mängd olika språk. Ingen människa kan påstå att hennes språk är överlägsen de andra språken. På samma sätt kan hon finna Gud – den ende Guden – genom det medium som varje religion erbjuder.

Den praktiskt verksamme **psykoanalytikern** är först och sist moralist. Han utövar inflytande på människors moraliska och etiska förhållningssätt. Hon förkunnar en nyare och bättre världsuppfattning.

Meningen måste bli funnen, och det går också att finna den. Det som leder människan i sökandet efter den är samvetet. Samvetet är kort sagt menings-organ. Det kan definieras som förmågan att i varje situation upptäcka den unika mening som finns dold där. Det finns bara en mening i varje situation, nämligen den **sanna**. Meningen är förknippad med situationen och med människan.

Mer än någonsin är uppfostran en uppfostran till ansvar.

Ju mer omfattande en mening är, desto svårare är den att fatta. Den oändliga meningen är överhuvudtaget inte möjligt att fatta för en ändlig varelse. Här upphör vetenskapen, och visheten får ordet, de hjärtats vishet om vilken Blaise Pascal en gång sade: "Hjärtat har sina skäl som förståndet aldrig kan fatta." Varje situation är en kallelse som vi måste lyssna till och lyda. Även i en hopplös situation, där människan själv är hjälplös, finner hon ibland en mening. Vad det kommer an på är den hållning och inställning med vilken hon möter ett ofrånkomligt öde.

Sådana fenomen som missbruk, aggression och depression beror i sista hand på en känsla av meningslöshet.

En liten eld släcks av stormen medan en stor eld tar fart genom den, så försvagas en svag tro av svårigheter och katastrofer medan en strak tro stärks av dem. Ludwig Wittgenstein: "Att tro på Gud är att inse att livet har en mening."

19.09.02 Pertti Simula